

**ДОКЛАД
НА НАЦИОНАЛНИЯ ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ
ЗА ПРОВЕРКА В АРЕСТ „Г.М.ДИМИТРОВ“ В ГРАД СОФИЯ**

Съобразно заповед № РД -08-23 от 02.06.2017г. на омбудсмана на Република България, г-жа Мая Манолова, екип в състав: Димитър Бонгалов и Христо Атанасов, извърши проверка в периода 28-09.06.2017г. в арест „Г.М.Димитров“ – гр. София.

Проверката не е планова и докладът е публичен, съгласно чл. 4, ал. 3 от Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража (ЗИНЗС).

Екипът нямаше достъп до всички административни актове на ръководителя на Областна служба изпълнение на наказанията (ОСИН) гр. София, поради извършван одит от министерство на правосъдието. Екипът благодари на администрацията в ареста за оказаното съдействие.

Първото посещение на Националния превантивен механизъм (НПМ) е през 2012 година. Тогава е установен капацитетът от „332 места при 4 кв. метра на лице. След обособяването на „Специализирания арест“ на ул. „Викилски“ № 2 са преместени над 80 задържани лица, като капацитетът е повишен с поставянето на 5 легла в помещенията и очевидно е нарушено изискването за минимални 4 кв. метра на лице. В спалните помещения се настаняват по 5 човека. Леглата във всички помещения са на две нива. Проветряването се осъществява чрез естествена вентилация, която е недостатъчна особено в условията на пренаселеност. Към момента на проверката настанените в ареста лица са над 400 лица като се установи килия с 5 легла, а настанени 6 жени, от които едната непълнолетна.

В съотношение с миналата година с оглед населеността на ареста в сравнение с изминалата 2011 година се е увеличил средно на месец с 50 - 70 човека, което указва, че в бъдеще пренаселеността в ареста ще бъде трайна тенденция.

На всеки етаж има обособени стаи за свиждане, разделени са на 3 отделения, изградени от стъкло и ПВЦ дограма. Контактта между задържаните и външните лица се осъществява през стъкло, посредством телефон. Свижданията се провеждат само в събота и неделя, поради което помещенията за свиждания са явно недостатъчни.

Архитектурно помещенията на администрацията се намират под помещенията на ареста. Канализационната система не е изпълнена с необходимите джобове и технологични отвори, поради което поради вандалски прояви на задържаните /късане на чаршафи и пускане на парчета плат в

канала/ се е стигнало до запушване на канализационната система. В резултат на това подземните два етажа /свързани с отпаднали нужди и гражданска защита/ периодично се напълват с канализационна вода и се изпразват със съдействието на автомобили на противопожарна охрана. Помещенията на администрацията са обляни от отпадни води от канализацията, мухлясали и пред срутване на мазилката. Към момента на проверката втория подземен етаж не бе наводнен все още, но не само в служебните коридори, но и тези на ареста /с изключение на на-горния/ се усеща повишена влажност и мирис на канализация. Поради течовете помещенията на служителите са в по-лошо състояние от това на задържаните. Това важи дори за помещения като архив, секретна секция, оръжейна и др. Очевидно влошена здравна обстановка опасна както за здравето на задържаните, така и на надзорния състав.

Предвидено е в стратегията на МС за развитие на местата за лишаване от свобода в този арест да се изгради вентилационна система със срок до 30.04.2009 г. на стойност 100 000 лева. и основен ремонт и реконструкция на 3-ти и 4-ти етаж на ареста в средносрочен план - 2011-2012 г.

Във връзка с течовете по канализацията е изготвена на 12.04.2012 г. техническа експертиза в която се предлага „препроектиране и изпълнение на нови водопроводна, отоплителна и канализационна инсталация. Отлагането във времето може да доведе непредвидими последствия за конструкцията на сградата и до все по - големи инвестиции нейното възстановяване. След отстраняване на възникналите проблеми с компроментирани инсталации, следва веднага да се изпълнят посочените препоръки, като се извърши конструктивно обследване и представи работен проект”.

При подготовката на решението за създаване на специализиран арест на ул. „м-р Векилски“ № 2 е обсъждано от администрацията на Министерството на правосъдието евентуално изграждане на арест в недовършена сграда в близост до ареста. Сградата бе огледана и от проверяващият екип и поддържане констатацията на администрацията, че тя не е пригодна за арест поради необходимост от ангажиране на значителен надзорен състав. Сградата обаче е годна за административни нужди на Областно звено „Арести“ в гр. София, което дава възможност за събиране на пробационната им служба /разпределена на три места в гр. София/, освобождаване на помещения за свиждане в ареста на м-р Векилски № 2 и разширяване на ареста в съществуващите административни помещения за да се реши проблема на пренаселеността.

По отношение сигурността на сградата охраната е постоянна и денонощна. Осъществява се от надзорния състав и охранителна система, която включва – 24 часово видеонаблюдение с камери, поставени във всеки коридор, пред стаите за свиждане и определените за това места за отдих. На входа към ареста е монтирано сканиращо устройство за проверка на външни лица и багаж. В един коридор има 21 килии, с настанени 5 задържани лица, които се охраняват денонощно от 1 надзирател

Оценката на екипа по отношение помещенията на задържаните поради съществуващата пренаселеност е, **че е налице изтезание, жестоко или нечовешко отношение изразяващо се в умишлено поставяне в**

неблагоприятни условия за изтърпяване на наказанието изразяващо се в лишаване от достатъчно жилищна площ съобразно чл. 3 ал.2 т.2 от Закона за изпълнение на наказанията и задържане под стража.“

НПМ се е ограничил в препоръка до Министъра на правосъдието в срок до м. декември 2013год. да вземе мерки за ремонт на канализационна мрежа и разширяване на Арест – бул.” Г.М. Димитров” №42, поради висока степен на пренаселеност и лоши хигиенно-битови условия, и съществуваща опасност за увреждане физическото и/или психическото здраве на задържаните лица.

През 2014г. НПМ е установил извършен през 2014г. ремонт на ареста /канализационната система, с цел решаване на проблема с честите наводнявания на подземния етаж на ареста/. Извършва се и регулярно източване на водата. Подменена е ВиК инсталацията. Извършен е само козметичен ремонт на административната част. Сменен е постелъчният инвентар на задържаните лица. Първият етаж от ареста не функционира. Към момента на проверката настанените в ареста лица са 244, при капацитет 415. Констатации на НПМ са, че с повишаване на капацитета е нарушено изискването за минимална жилищна площ. Леглата във всички помещения са на две нива. Проветряването се осъществява чрез естествена вентилация, която е недостатъчна в условията на пренаселеност. В част от спалните помещения температурата осезаемо е по-ниска в сравнение с други спални помещения.

Отново е установено недостатъчно места за свиждане, по причина провеждането им само в събота и неделя.

При извършената проверка други положителни промени в материалната база и битовите условия не бяха констатирани.

В щатното разписание е предвиден щат за психолог, който към момента на проверката не е зает.

Екипът на НПМ установи наличие на сериозни затруднения, с които се сблъсква медицинският персонал в ареста, когато има необходимост задържано лице да бъде прегледано от външен специалист. Въпреки, че задържаните са със статут на здравноосигурени лица, медицинските специалисти не желаят да извършват преглед, защото лицето трябва да бъде доведено под охрана, което по думи на медицинския персонал на ареста „ще уплаши другите пациенти“. Отказ за извършване на прегледи по тази причина по данни на служителите от медицинския център в ареста – гр. София са заявили специалисти от УМБАЛ „Царица Йоанна“ – ИСУЛ, Многопрофилна болница за активно лечение "Св. Анна“, Военномедицинска Академия (ВМА) – София, Медицински институт на МВР.

НПМ тогава е препоръчал:

1. Да се извърши преценка относно финансирането, необходимо за довършване на ремонтните дейности в Арест – гр. София, бул. „Г.М. Димитров“ №42;

2. Да се предприемат мерки за регулиране на медицинското обслужване на задържаните лица в Арест – гр. София, бул. „Г.М. Димитров“ №42 във външни лечебни заведения.

Комитетът за предотвратяване на изтезанията е бил през 2010г. и през 2014г., когато отбелязва, че: *„В мястото за задържане на булевард „Г. М. Димитров“ в София, текущият основен ремонт до голяма степен е подобрил условията в сравнение с установените при посещенията през 2010г., въпреки че новите килии все още имат някои основни недостатъци“.*

Материални условия на задържането

„58. По време на посещенията през 2014 г. , в следствения арест с местоположение на бул. „Г. М. Димитров“ в София¹ се извършваше основен ремонт и единият от етажите на следствения арест бе опразнен, за да се улесни извършването на тези работи. По време на посещенията в следствения арест се помещаваха 221 лица, в това число 11 жени и пет непълнолетни лица.

Делегацията имаше удоволствието да отбележи, че, поради горепосочения текущ основен ремонт на следствения арест (в това число подновяването на килиите и общите душиве), материалните условия в голяма степен се бяха подобрили в сравнение с посещенията през 2010 г.; освен това, новоремонтираните килии се поддържаха чисти. Като се вземе това предвид, новите килии все още имаха основни недостатъци: те бяха твърде малки за предназначения си брой обитатели², лошо осветени и проветрени. Освен това, въпреки критиките на това решение, изразени от КПИ в доклада за посещенията му през 2010 г.³, всички прозорци в ремонтираните килии бяха оборудвани с непрозрачни стъкла, които възпрепятстваха гледката навън и пречеха на достъпа до естествена светлина“.

По време на проверката през 2017г. ремонтът на ареста е приключен, като предстои пускане в експлоатация и на последния ремонтиран етаж. Освен поправяне на канализацията другите ремонтни дейности може да се оценят като освежителни. Няма работеща изградена вентилационна система. Прозорецът позволява минимално откряване и недостиг на въздух. Стъклата на прозорците са затъмнени и недопускат достатъчно дневна светлина. Санитарните възли са с прегради, които подволяват визуална връзка с останалата част на помещението.

---

¹ Преди това посетени от КПИ през 1999 г. (вижте параграфи 71 и 72 на СРТ/Inf (2002) 1) и през 2010 г. (вижте параграфи 63 и 69 до 79 на СРТ/Inf (2012) 9).

² Например, за килии с площ около 15 м² (от които около 2 м² бяха неизползваеми поради допълнителната метална решетка, поставена пред стената на прозореца) се предполагаше, че ще поемат до 5 души всяка.

³ Вижте параграф 63 на СРТ/Inf (2012) 9.

Броят на леглата указва неразрешен проблем по пренаселеност, тоест след три години ремонтни дейности проблемите свързани с достъп до дневна светлина, свеж въздух и пренаселеност остават. Пренаселеността се дължи на продължаван с години ремонт.

НПМ препоръчва да се извърши нов ремонт, при който да се подменят стъклата на прозорците, да се доизградят прегради на санитарните помещения до тавана и да се ремонтира или изгради нова вентилационна система.

На 07.06.2017г. в ареста е имало 312 задържани лица, разположени в три коридора /четвъртият бе в процес на почистване за пускане в експлоатация/. Помещенията са стандартни с обща площ около 15.75 кв. метра. Санитарният възел е разположен на 2.15 кв. м., тоест жилищната площ е 13 60 кв. м. Навсякъде са разположени по 5 легла., тоест капацитетът се измерва по брой легла и той явно не дава необходимите 4 кв. метра жилищна площ. Конкретно във второ помещение на 6 етаж имаше 4 лица. Бе измерено 128 лукса дневна светлина и 138 лукса при включено/ изкуствено/ осветление през деня. Поради повреден прозорец нямаше възможност същият да бъде отворян и да се осигури приток на достатъчно свеж въздух. На 5-ти етаж в 17-то помещение дневната светлина бе 168 лукса. На 4-ти етаж в 19-то помещение – 134 лукса.

НПМ препоръчва в помещенията да са разположени максимум по 4 легла. На тази база да се актуализира капацитетът на ареста.

Установи се остър дефицит не само на спално бельо /чаршафи/, но и на възглавници. Така например, на 5 легла се полага само 1 възглавница. Някой от дюшеците са тънки и явно неудобни за тези железни легла.

НПМ препоръчва незабавна доставка на чаршафи и възглавници за всички легла съобразно капацитета на ареста и частична подмяна на тънките дюшеци.

Арестът разполага със 7 места за разходка, разположени на покрива на сградата. С размери 5.5 м на 4 м., тоест общо 20 кв. м.

Целесъобразно е обединяване на 6 от тези общи помещения и 1 за лица, относно които прокуратурата или съдът е постановил изолация от другите лица в ареста. Необходимо е и оборудването им с пейки. Телефонът е бил на това място за разходка, но сега е преместен вътре в коридора, което създава неудобство за персонала и лишените от свобода свързано с необходимост постоянно да се отключват и заключват врати, за да се осигури достъп. Тази организация очевидно дава възможност на надзорния състав да контролира не само времетраенето на разговорите, но и да бъде изпълнявана незаконосъобразна заповед на Главния директор за подслушване относно употребата на нецензурни думи и прекратяване на разговора, ако такава се установи.

В определения ред за провеждане на телефонни разговори от ръководителя на ОСИН, времетраенето на разговора е ограничено до 5 минути.

Редът за провеждане на разговорите не позволява да бъде ограничено времетраенето. Лицата, с които ще се провежда разговорът и телефонните им номера се заявяват и се утвърждават от началник сектор „Арести“. Чл. 34 от Конституцията на Република България (КРБ) изисква свобода на кореспонденцията. Разбираемо е желанието за предотвратяване на телефонни измами, но съществуват правни възможности за ограничаване, а не за разрешаване. Има изискване към характера и съдържанието на разговорите да не застрашават сигурността и реда в арестите. Това достижение НПМ няма да коментира. Апаратите на етажа може да се ползват само от лица, които са пропуснали възможността да проведат 5-минутен разговор на мястото на открито, след задължително съгласуване между служителите.

НПМ препоръчва преместване на телефонния апарат в мястото за разходка на открито, използване на телефонните апарати във всеки коридор и провеждане на телефонни разговори без ограничение във времето през деня, а при необходимост за разговор с адвокат – по всяко време.

Извеждането от спалните помещения с белезници е изтезание не само към задържаните лица, но и към надзорния състав. Служителите не виждат необходимост при всяко извеждане от спално помещение да слагат белезници на задържаните лица. Оценяват го като незаконосъобразно, но го правят изпълнявайки разпореждане на ръководителя. Движението до мястото за разходка е по отделно стълбище и не е нужно задържаните лица да бъдат придружавани от служители, ако се обезпечи необходимото видеонаблюдение на това стълбище.

Арестът по брой на задържани лица може да бъде приравнен към затвор или общежитие от закрит тип, но не разполага с лавка. Доставка стават по предварително записване, но задържаните са в неизвестност относно цени или евентуално предоставена касова бележка. Задържаните лица могат да изразходват парични средства за месеца в равностойност на минималната работна заплата. Тоест за ареста изразходваните средства вероятно се движат в диапазона от 60 000 до 120 000 лева месечно. Отчетността на тези средства се извършва от „младшите инструктори по охрана или командирите на отделения“ съгласно т.5.8 от Заповед Л 4102 от 06.10.2016г. на Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ (ГДИН), което ги превръща в материално отговорни лица. Изпълнението на тези счетоводни операции от служители от надзорния състав е явно нецелесъобразно използване на квалификацията им, но не дава гаранции с наличие на относно евентуален последващ финансов контрол, освен ако не е по изрична жалба на задържано лице. 128-ма стая е била служебно барче и има възможност да бъде оборудвана за лавка.

НПМ препоръчва на :

Държавно предприятие „Фонд затворно дело“ да изгради лавка на територията на ареста с възможност от нея да пазаруват и посетители на ареста,

за да се избегне ненужна проверка на закупени хранителни стоки и с възможност за безналично плащане.

Главният директор на ГДИН да допълни т.5.8 от Заповед Л 4102 от 06.10.2016г., като допусне възможност задържаните лица да пазаруват в лавки в ареста с възможност за безналично плащане.

Свиждането с адвокат се провежда в нормалните места за преградно свиждане. НПМ препоръчва изграждане на отделна помещение за адвокатско свиждане.

Малтретиране.

През 2014 КПИ е направил тревожни констатации относно употреба на сила в полицията.

„Делегацията на КПИ получи много твърдения за умишлено физическо малтретиране на лица, задържани от полицията (в това число непълнолетни и жени), както по време на задържането, така и по време на разпитите (последното с оглед на изтръгване на признания или получаване на информация). Твърдяното малтретиране се състои главно от плесници, удари с юмруци, ритници и удари с палки. В няколко изолирани случаи, делегацията изслуша твърдения за малтретиране с такава жестокост, каквато се равнява на изтезания, такива като удари с палки по петите на краката, удари с палки на лице с белезници, завързано към куките на рамката на врата (и по този начин обездвижено, поставено в неподвижно изпънато положение)⁴ и нанасяне на токови удари с използване на оръжие с електрически разряд (тазер). Няколко задържани лица, с които бе проведено събеседване в следствения арест на бул. „Г. М. Димитров” в София също така заявиха, че около главите и рамената им са били поставяни стари автомобилни гуми, и че са били или удряни, или принуждавани многократно да клякат и да се изправят.

Освен това, редица задържани лица заявиха, че им е оказван психологически натиск, под формата на вербален тормоз, отправяне на заплахи за физическо малтретиране или за възможни последствия за членовете на семействата им, за да ги накарат да признаят, че са извършили престъпление.

”

През 2015 г. КПИ отново посещава ареста „Отново бяха чути много твърдения за умишлено физическо малтретиране (обикновено състоящо се от плесници, удари с юмруци, ритници и удари с палки), в следствения арест с местоположение на бул. „Г. М. Димитров” (в настоящото по-долу наречено за краткост „Следствен арест София”), в затворите в София и Бургас, и в затвора във Варна, делегацията беше засипана с подобни твърдения. КПИ още

⁴ Делегацията видя такива куки в полицейското заведение, упоменато в твърдението. Определени имена са заличени в съответствие с чл. 11, алинея 3 от Европейската конвенция за предотвратяване на изтезанията и нечовешкото или унижително отнасяне или наказание.

веднъж призовава българските власти да предприемат изчерпателни мерки на най-високо политическо ниво, за да осигурят наличието на „нулева толерантност“ към малтретирането във всички пенитенциарни заведения в България.

В допълнение към това, в следствения арест в София делегацията чу твърдения, че след инциденти с надзорно-охранителния персонал, затворниците не се преглеждат от лекар. КПИИ препоръчва на българските власти да предприемат стъпки, за гарантирането, че на всички затворници се предоставя подходящ медицински преглед след свързан с насилие епизод в рамките на затворите и че такъв преглед правилно се регистрира.

Освен това, КПИИ препоръчва, винаги когато от лекар се регистрират наранявания, които са в съответствие с твърдения за малтретиране или насилие между затворници, тези вписвания незабавно да се довеждат до вниманието на съответния орган и да се предприема предварително разследване“.

При проверката ни се установи, че при всяко извеждане от спалното помещение се поставят белезници на задържаните лица. В инструкцията на поста е допусната такава възможност. В раздел VIII, т.3 на пост № 6 изисква разводачи да извършват обиск при излизане от спалното помещение, поставяне на белезници отзад и конвоират задържаното лице. В същата тази инструкция в раздел VI, т. 7 изцяло следва текста на закона и е в явно противоречие с т. 3 от раздел VIII. .

В доклада си при проверката в затвора в гр. Бобов дол НПМ надълго коментира понятието „вътрешен конвой“ и препоръча преустановяването на такива конвои с ползване на белезници като незаконосъобразни и изтезание. ГДИН прие тази препоръка, но не са взети мерки по нейното преустановяване в системата.

Тази незаконна практика въведена в целия арест води до масово неизпълнение на т. 13 от тази инструкция изискваща при употреба на помощни средства да се изготвя докладна записка до началник сектор „Арести“.

Ръководителят на ОСИН взе незабавни мерки и бе въведен регистър за употреба на сила и помощни средства. По същество в ареста не се изпълнява и за в бъдеще не е в състояние да бъде изпълнена заповед на заместник-министъра на правосъдието изискваща наличие на регистър за употреба на сила и помощни средства, в която тези масови случаи на употреба на белезници би следвало да се отразяват. В действителност се пишат докладни записки относно употреба на сила и помощни средства, но те трудно могат да бъдат проследени относно уведомяване на прокуратурата поради хаос в деловодството /уведомена прокуратура, например по рег. № 9279/24.1.2016 г.; рег. № 9403/28.11.2016г./. В самите докладни не е указан периодът, в който са ползвани белезниците. Може да се предполага само за началния час /рег. № 533/01.02.2016г. – проверка през 1 час, но не е ясно колко време, дори например рег. № 1132/07.03.2017г. на комисар Милотинов до Главния директор/. В други случаи употребата на белезници явно продължава над необходимия период /например рег. № 1935/22.03.2016г. – близо три часа на задържано лице, което е буйствало/

Длъжността „деловодител“ се изпълнява относително добре от служители от надзорния състав. Използването на служител с първа категория труд обаче е явно нецелесъобразно.

НПМ препоръчва на министъра на правосъдието преглед на щатове на структурни звена на ГДИН и допълването му с щатове по Кодекса на труда (КТ) за аналогични длъжности с цел освобождаване на служители от надзорния състав от несвойствени функции. /Многократно НПМ, а и КПИ отбелязва критичен недостатък от надзорен състав в местата за лишаване от свобода/.

Тази установена незаконосъобразна масова употреба на белезници в целия арест чрез акт на началник ОСИН води до системно изтезание на всички задържани лица в ареста, но и ангажира лица от надзорния състав с незаконосъобразна дейност.

НПМ препоръчва на Главния директор на ГДИН да осъществи необходимия контрол за незабавното преустановяване на тази практика и търсене на дисциплинарна отговорност от виновните длъжностни лица.

Пост №6 е ясно обособен и най-общо включва коридора на ареста /42 метра/, ведно с 20 спални помещения /същинска част на ареста/.

Когато задържаното лице излиза от този пост, за да отиде например до медицински център, то не напуска територията на ареста, което да обосновава извършване на обиск. Извършван обиск при всяко извеждане от помещение не съответства с аналогичен текст на чл. 92 от ЗИНЗС, а няма и своето обяснение по целесъобразност.

Наличие на толкова много служители от надзорния състав при това извеждане води до оценката от страна на НПМ, че арестът е с по-засилена охрана от зоната за повишена сигурност в затворите и че явно служителите не се използват целесъобразно, а за действия, които водят до необосновано уронване на човешкото достойнство на задържаните лица. Това се оценява от НПМ като неприемливо и недопустимо за в бъдеще.

Инструкцията изисква 20 помещения през нощта да бъдат обхванати на интервал 15 минути през отворите за наблюдение. Тоест за оглед на помещение се полага по-малко от 1 минута. Тази инструкция е неизпълнима и ненужна. Отворите са малки и със зацапани стъкла. Опитът ни за наблюдение през деня поради слабото осветление не даде позитивен резултат. Такова наблюдение следва да се осъществява към самостоятелно настанени лица и то съобразно оценката на риска. За целта следва да се оборудва и помещение с видеонаблюдение, за да се освободи надзорния състав от тази формална дейност. Такова поглеждане за по-малко от минута на всички не води до ефективен контрол спрямо лица, които действително се нуждаят от такова наблюдение.

Съобразно чл. 248 от ЗИНЗС, В затворите обвиняемите и подсъдимите се държат в постоянно заключени помещения без право на участие в колективни мероприятия, когато:

1. са обвинени за престъпления, за които се предвижда наказание лишаване от свобода над 15 години или доживотен затвор;

2. грубо или системно нарушават установения ред, с което застрашават сигурността в затвора.

Настаняването се извършва с писмена заповед на началника на затвора, или началника на ареста.

Обстоятелството, че тази разпоредба се прилага и за арестите води до извода, че е налице право на колективни мероприятия и за задържаните в ареста. Обвиняемите и подсъдимите по едно и също дело не подлежат на задължително изолирано настаняване, освен ако има изрично мотивирано разпореждане на съответния прокурор или съд изисква чл. 246, ал.2 от ЗИНЗС. Тази правна възможност съответства на препоръки на КПИ относно осъществяване на смислени дейности в ареста и включително реализиране на правото на труд. Тоест режимът в арестите би могъл да бъде приравнен към „строг“ или „общ“ в затвора, който изисква коридорно заключване през деня.

За разлика от новия арест в гр. Пловдив, в който има такива помещения за социални дейности, то този арест не разполага, въпреки че по брой задържани лица в заповед Л-4102/06.10.2016г. регламентираща вътрешния ред в арестите в т. 4.4 определя, че „задържаните лица се настаняват в заключени помещения под постоянен надзор и охрана“. „При извеждане за тоалет, престой на открито, процесуални действия, медицински преглед, срещи, свиждания и други не се разрешава едновременно отваряне на повече от една килия.“ Налице е специален режим, равностоеен на този за осъдените на доживотен затвор и на доживотен затвор без замяна, спрямо невинни до доказване на противното, тоест спрямо лица без влязла в сила присъда. Тази заповед изисква „диагностична оценка и оценка на риска за настаняване в обща килия, а при ниска оценка задържаното лице подлежи на общо настаняване“. Високата оценка води само до „план за намаляване на риска, „но не и до предложение за използване правната възможност по чл. 248 от началника на ареста. Такава нужда в момента няма, защото правилника по същество автоматично въвежда постоянно заключени помещения без право на участие в колективни мероприятия.

НПМ препоръчва на Главния директор на ГДИН:

- направените оценки на риска да се ползват относно преценка за настаняване в постоянно заключени помещения, със издадените за това изискуеми от закона заповеди и режим съответно правна възможност за провеждане на колективни мероприятия за останалите задържани лица.

- извеждане на щата на ареста от ОСИН и преминаване на арестите в гр. София на пряко подчинение на затвора в гр. София или обособяване на отделна административна структура на пряко подчинение на ГДИН.

Употребата на белезници при външни постове в лечебни заведения отново допуска много широко използване по субективна преценка на служителя. Така например никъде не е определено на какви изисквания следва да отговаря болничната стая. Служителят следва да установи дали това помещение отговаря

или не на „изискванията за охрана и изолация“ Ако прецени, че не отговаря, „те могат да поставят на едната ръка, на двете ръце и/или на краката на задържания , при прояви, предположения, уличаващи го в .....“

НПМ препоръчва на Главния директор на „ГДИН“ да напомни на ръководителите на структурите си, че нямат право на нормативно творчество противоречащо на законодателството и, че за в бъдеще ще носят не само дисциплинарна, но и наказателна отговорност. Също така и, че не следва да се изпълняват явно незаконосъобразни заповеди, които противоречат на закона.

Проверката на регистъра за травми показва от август 2016г. до деня на проверката, близо 30 лица с нанесени травми в полицията. В значителна част от тях в проведените разговори задържаните предоставиха конкретни данни, че травмите са нанасяни ненужно или след задържането. Едно от задържаните лица прието на 07.022017г. е настанено в болницата към затвора с данни за поне средна телесна повреда. Три от лицата с травми, които не съответстват на нужните предели при задържането отказаха проверка, поради отправени заплахи да не подават такива жалби. Постъпиха данни за: нанесен побой на задържано лице в гараж, намиращ се в ж.к. „Манастирски ливади“ с ползване на електрошок; нанасяне на побой с поставена качулка на главата и след слагане на белезници изразени в ритници и шамари; нанесен побой на 56-годишен, който по физически данни, очевидно не би могъл да оказва съпротива при задържането; травми нанесени на жена, които явно не съответстват на необходимото при задържане. Тези случаи показват необходимост от допълнителни активни действия, както от Националния превантивен механизъм, така и от структурите на Министерство на вътрешните работи. В тази насока бе проявена инициатива от ръководството на Комисията по професионална етика /писмо с рег. № 328600-40460 от 01.08.2016г./.

НПМ помоли за отлагане, поради необходимост пряко да извърши такива проверки, за да се очертаят слабите ни страни. Липса на самостоятелен административен капацитет е осъзнат от НПМ; налице е необходимост от създаване на модел за съдействие по такива проверки в структурите на МВР. Ето защо предлага на Комисията по професионална етика съвместна проверка на случаите по регистъра на травмите в ареста „Г.М. Димитров“ в диапазон септември – октомври 2017г. с цел подготовка на споразумение за сътрудничество между Министъра на вътрешните работи и омбудсмана на Република България в качеството ми на Национален превантивен механизъм; анализ на случаите, очертаване на необходимите превантивни действия относно употребата на сила и помощни средства и необходимите нормативни промени.

Медицинско обслужване.

Бе установена фактура № 0000014165 от МИ-МВР-София от 2012г. с получател Прокуратура на РБ „специализирано звено“ на стойност 195 лева относно „извършен преглед и болничен престой на лишен на задържано лице“. С рег. №18677 от 09.09.2015г. директорът на медицинския институт се е обърнал

към началника на затвора, с което го уведомява, че прокуратурата е отказала плащане поради обстоятелството, че привеждането на лицето е станало с искане на директор на болницата към затвора. През 2016г. директорът на медицинския институт отново напомня, на 30.05.2016г., за дължимото плащане и добавя нов втори случай. Виждането на началника на затвора е, че арестът следва да осъществи плащането, като се позовава на чл. 56-58 от Наредба №2 от 22.03.2010г. Виждането на администрацията на ареста, че и в двата случая е имало разпореждане на прокурор в първия случай към болницата на затвора, а във втория директно към института на МВР.

НПМ моли за допълнителна информация Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ не само по конкретния случай, а справка относно аналогични случаи, ако те съществуват и становище относно тяхното решаване.

Административен капацитет

Ръководителят на ОСИН е утвърдил „списък на вещи от първа необходимост за новозадържани лица, настанени до 72 часа в ареста, включващ 19 вещи, които се приемат еднократно, всеки работен ден от 13.00 до 15.00 часа. В място достъпно до гражданите не бе оповестен списъкът с разрешени вещи. Издаденият нов списък от министъра на правосъдието не бе известен нито на задържаните лица, нито на администрацията. НПМ получи достатъчно информация, че има силно ограничаване на списъка с разрешени вещи, което е повод за достатъчно конфликти между приведени от затворите лишени от свобода и надзорния състав. Има данни за наказан служител, който е представил вещи съобразно заповедта на министъра, но в нарушение изискванията на ръководителя на ареста.

Със своя заповед с правно основание чл. 74 от Правилника за прилагане на Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража (ППЗИНЗС) във връзка с чл. 256, ал.1, т. 1, ал.3 и ал.4 и заповед на главния директор относно вътрешния ред в арестите, ръководителят на ОСИН посочва в т. 9 въпросния списък от първа необходимост., като в т. 6 посочва и правото на получаване на вещи съобразно списъка за разрешените вещи.

Установяват се откази за приемане на разрешени вещи поради изискване в списъка монополно да се закупуват от лавка. Лавка няма, но арестът по брой задържани лица е по-голям от някой затвори. НПМ подчертава, че ръководителят на ареста може да разрешава допълнителни свиждания. За задържаните лица това е крайно необходимо, но няма право при свиждане да ограничава достъп до вещи разрешени от министъра на правосъдието. /виж т. 5 от тази заповед, в която се посочва и правното основание за това – чл. 279, ал.1, т. 5 от ЗИНЗС/. Чл. 76 от ЗИНЗС указва, че: „Лишените от свобода могат да бъдат консултирани от адвокат по свой избор. Те могат да се срещат с адвокатите насаме, по всяко време на денонощието да си кореспондират без ограничение и да ползват телефонна връзка по всяко време през деня“. Началникът на ОСИН обаче е преценил и в т. 1 от тази заповед е определил достъп на адвокат в липсващи „специално обзаведени помещения на всеки етаж“ за времето от 09.00

до 12.00 и от 13.00 до 17.00 часа. Така определеното време даже е с 10 минути по-малко, отколкото на редовните посетители.

Обичайна практика, но в нарушение на чл. 11 от Закона за българските лични документи е указан в реда за провеждане на свижданията изискващ при пропускането за влизане на свиждане да „се изземва личната карта на посетителя и му се издава еднократен пропуск, а при напускане на ареста пропуска се взема, а личната карта се връща“. Подлежат на глоба от 50 до 300 лева съобразно чл. 80 от този закон лице, което приеме или даде в залог или преотстъпи български личен документ.

Очевидно и тази практика следва да се преустанови, като се проверява документа за самоличност при напускане на ареста, въпреки че едва ли е възможно смесване на посетители и задържани лица при провежданото преградно свиждане.

Началник сектор „Арести“ - София със заповед №260 от 24.10.2016г. е забранил по един ден провеждане на свиждания в определени от началника на ОСИН дни. във връзка с изборите на президент и вицепрезидент. В случай на провеждане на балотаж на 12 и 13.11.2017г. свиждането незаконосъобразно е забранено.

С писмо рег. №9455/30.09.2016г. Главен директор на ГДИН уведомява началника на ОСИН гр. София, че „конкретно за всеки арест редът за провеждане на телефонни разговори следва да бъде регламентиран със заповед на началник сектор „Арести“ при ОСИН гр. София, въпреки че чл. 256, ал.4 от ЗИНЗС указва ясно, че компетентен орган е самият главен директор.

НПМ многократно е отбелязвал, че такива общи административни актове следва да отпаднат от нормативната уредба, а делегиране на компетентност води до хаос, който е посочен и в тази проверка.

Този хаос не е само относно лишените от свобода. Така например със заповед №Л-1334 от 19.09.2016г. с правно основание чл. 16а, ал.2 и чл. 19, ал.2 от ЗИНЗС ; заповед №ЧР – 05-7/22.01.2016г. на министъра на правосъдието и т. 7 от заповед №Л – 2040/26.05.2016г., във връзка с чл. 178, ал.1, т.4 от ЗМВР се определя допълнително трудово възнаграждение за утежнени и специфични условия на труд вероятно в качеството му на работодател от началника на ОСИН. В същото качество с многобройни правни основания и заповеди е издадена заповед №Л-551 от 05.05.2017г., с която е определено разпределението на работното време.

Пак в качеството на работодател поради несъществен контрол, тоест обход на всеки 15 минути са наказани около 30 служители. НПМ вече коментира невъзможността и нецелесъобразността на инструкцията на тези постове в тази част. Посоченото правно основание за нарушението е чл. 312, ал.5 от ЗИНЗС изискващ наблюдение, движението и поведението на лишените от свобода и задържаните под стража. Обстоятелството, че това задължение е за 20 спални помещения с по 5 легла, тоест при пълен капацитет за 15 минути следва да бъдат наблюдавани 100 задържани лица се падат около 10 секунди наблюдение на задържано лице, ако не му е разпоредено по конкретен повод и на по-кратък интервал.

НПМ констатира злоупотреба с право от страна на началник ОСИН в гр. София по чл. 57, ал.2 от КРБ, с което се накърняват права или законни интереси на служителите. НПМ приема тезата на Синдикатите на служителите в затворите за „местен феодализъм“ по места за този конкретен случай и препоръчва на Министъра на правосъдието засилен социален диалог за премахване на причините и условията относно недопускане на алогични случаи, възобновяване всички дисциплинарни производства с цел отмяна на заповедите и сключване на извънсъдебни споразумения по тези, които са обжалвани в съда. /правно основание чл. 100 във връзка с чл. 99, т.1 от АПК/.

На основание чл. 28г от Закона за омбудсмана НПМ препоръчва:

На началник ОСИН София:

1. в помещенията на ареста да са разположени максимум по 4 легла. На тази база да се актуализира капацитетът на ареста;
2. незабавна доставка на чаршафи и възглавници за всички легла съобразно капацитета на ареста и частична подмяна на тънките дюшеци;
3. преместване на телефонния апарат в мястото за разходка на открито, използване на телефонните апарати във всеки коридор и провеждане на телефонни разговори без ограничение във времето през деня, а при необходимост за разговор с адвокат – по всяко време, без съгласуване, извеждане от разводачи, слагане на белезници, подслушване на разговори и всякакви други възможни незаконосъобразни ограничения.;
4. изграждане на отделни помещения за безпреградно свиждане с адвокат и гарантиран достъп на адвоката за свиждане по всяко време
5. незабавно преустановяване ползването на белезници при извеждане на задържани лица от помещенията със съответното изменение на инструкциите, съобразно изискванията на закона;
6. инструктиране на служителите да отбелязват начален и краен час при ползване на помощни средства, който да се отбелязва и в регистъра за употреба на сила. В същият регистър да се отбелязва и номер, с който е уведомена прокуратурата.
7. в регистъра за травмите да се отбелязват случаите на уведомяване по т. 8 от Заповед №Л-4102 на Главния директор на „ГДИН“.

На Главния директор на Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“:

1. да осъществи необходимия контрол за незабавното преустановяване масовите изтезания чрез ползване на белезници и търсене на дисциплинарна отговорност от виновните длъжностни лица;
2. направените оценки на риска да се ползват относно преценка за настаняване в постоянно заключени помещения, с издадените за това

изискуеми от закона заповеди и режим съответно правна възможност за провеждане на колективни мероприятия за останалите задържани лица;

3. да обсъди и предложи на Министъра на правосъдието, извеждане на щата на ареста от ОСИН и преминаване на арестите в гр. София на пряко подчинение на затвора в гр. София или обособяване на отделна административна структура на пряко подчинение на ГДИН;
4. да напомни на ръководителите на структурите си, че нямат право на нормативно творчество противоречащо на законодателството и, че за в бъдеще ще носят не само дисциплинарна, но и наказателна отговорност по инициатива на Националния превантивен механизъм;
5. да обърне внимание на служителите, че съобразно чл. 16 от Наказателния кодекс (НК) не следва да изпълняват явно неправомерни заповеди на ръководителите си, да проявяват нетърпимост към такива случаи и пряко да уведомяват ГДИН, или омбудсмана на Република България;
6. да допълни т.5.8 от Заповед №Л 4102 от 06.10.2016г., като допусне възможност задържаните лица да пазаруват в лавки в ареста с възможност за безналично плащане, там където има или ще бъдат изградени;
7. НППМ моли за допълнителна информация от медицинската служба към Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ не само по конкретния случай, а справка относно аналогични случаи по издадени фактури от лечебни заведения ако те съществуват и становище или предложение относно тяхното решаване.

До Министъра на правосъдието:

1. Да извърши преглед на щатове на структурни звена на ГДИН и допълването му с щатове по Кодекса на труда (КТ) за аналогични длъжности с цел освобождаване на служители от надзорния състав от несвойствени функции, които да има предвид в бюджетната процедура за 2018 година;
2. Да възложи проверка на инспектората по чл. 45 от Закона за държавната администрация по фактите и обстоятелствата изнесени в доклада и вземе необходимите организационни, административни мерки и нормативни инициативи за недопускане форми на изтезание и нарушаване трудовите права на служителите в ареста „Г.М.Димитров“, съответно и другите места за лишаване от свобода;
3. Предлага на ДП „Фонд затворно дело“ да изгради лавка на територията на ареста с възможност от нея да пазаруват и посетители на ареста, за да се избегне ненужна проверка на закупени хранителни стоки и с възможност за безналично плащане;
4. Предлага на Комисията по професионална етика съвместна проверка на случаите по регистъра на травмите в ареста „Г.М. Димитров“ в диапазона септември – октомври 2017г. с цел подготовка на

споразумение за сътрудничество между Министъра на вътрешните работи и омбудсмана на Република България в качеството му на Национален превантивен механизъм, анализ на случаите, очертаване на необходимите превантивни действия относно употребата на сила и помощни средства и необходимите нормативни промени.

Директор на Дирекция
„Национален превантивен механизъм“ :

...../Д. Бонгалов/